

แนวทางการจัดการศึกษาข้ามแดนสำหรับนักเรียนสัญชาติลาว : กรณีศึกษา
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา
Cross-Border Education Management for Laotian Students : A Case Study
of Border Patrol Police Banchoppan Ban Pakla School

ชนากร ปรีชา^{1*}, ปวีณา จันทาทอง², พัทธมนฉัตร ปาคูต³

Chanagron Preechar^{1*}, Paweena Janthathong², Patsamonchat Pacoot³

(วันที่รับบทความ: 4 เมษายน 2569, วันที่แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2569, วันที่ตอบรับตีพิมพ์: 21 มิถุนายน 2569)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษานโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนสัญชาติลาวของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา 3) เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนสัญชาติลาวที่เข้าศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วย ผู้ปกครองของนักเรียนสัญชาติลาว คณะครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา รวม 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ และแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายการศึกษาข้ามแดนมีความสอดคล้อง 3 ระดับคือระดับสากล ระดับชาติ และระดับหน่วยงาน 2) แนวทางการจัดการศึกษาข้ามแดนสำหรับนักเรียนสัญชาติลาวโรงเรียนใช้หลักสูตรเดียวกันกับนักเรียนไทย และให้ความเสมอภาคในการได้รับสิทธิทางการศึกษาผ่านระบบเลขประจำตัว รหัสประจำตัวผู้เรียนประเภท G มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมด้านภาษาไทยและทักษะทางสังคม 3) ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนสัญชาติลาว การส่งบุตรหลานเข้าเรียนที่โรงเรียนในประเทศไทย ช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าสู่ตลาดแรงงานและยกระดับเศรษฐกิจครอบครัว ควบคู่กับการรักษาเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงเครือญาติข้ามแดนให้คงอยู่สู่รุ่นลูกหลาน ตลอดจนมุ่งหวังให้บุตรหลานสั่งสมทักษะภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยี สำหรับการประกอบอาชีพในประเทศไทยในอนาคต

คำสำคัญ: การศึกษาข้ามแดน; นักเรียนสัญชาติลาว; โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

¹⁻³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹⁻³ Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author's e-mail: chanagron.p@ubru.ac.th

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรและปัจจัยพื้นฐานให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ ตลอดจนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและภาคีเครือข่ายทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย (เปรม ใจ วังศิริไพศาล, 2551) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนใน สถานศึกษา พ.ศ. 2548 มีการปรับปรุงระเบียบดังกล่าว ให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานที่ทางราชการไทยออก ให้ มีสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) จากนโยบายดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการศึกษาศึกษาของเด็กไม่มีสัญชาติหรือต่างสัญชาติ เป็นการสานต่อนโยบาย ระดับสากลสู่นโยบายสำคัญระดับประเทศ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านปากลา ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22 ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการให้จัดการศึกษาขั้น พื้นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในพื้นที่ห่างไกล โดยมีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยจนถึง ประถมศึกษาตอนปลาย การจัดการศึกษาเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ คำนึงถึงความ แตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากการพัฒนานักเรียนสัญชาติไทยในชุมชนแล้ว ทางโรงเรียนได้ดำเนินการจัด การศึกษาข้ามแดนให้แก่เด็กนักเรียนสัญชาติลาว โดยมีปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวคือ 1) บริบท ของพื้นที่บ้านปากลาตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงซึ่งเป็นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว (ลาว) มีหมู่บ้านฝั่งตรงข้าม (ฝั่งประเทศลาว) คือ บ้านหาดสะโน และบ้านห้วย เตื่อ 2) ความสัมพันธ์ของประชาชนทั้งสองฝั่งโขงอยู่ในรูปแบบเครือญาติเนื่องจากมีการอพยพโยกย้ายผู้คนจาก ฝั่งลาวเข้ามาอาศัยในบ้านปากลา และมีการแต่งงานข้ามชาติ 3) สำนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกันจาก การศึกษาประวัติศาสตร์ก่อตั้งหมู่บ้าน 4) การค้าขายแดนระดับท้องถิ่นที่มีการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าใน ชีวิตประจำวัน 5) การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามแดน 6) นโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่เปิดโอกาสในการเข้าถึง การศึกษาให้แก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย ด้วยปัจจัยดังกล่าว ทำให้ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพัน บ้านปากลาได้มีการจัดการศึกษาให้แก่เด็กสัญชาติลาว ลักษณะการเข้าเรียนของนักเรียนสัญชาติลาวสามารถ จำแนกตามบริบทเชิงพื้นที่ได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่มีที่พักอาศัยถาวรในประเทศไทยซึ่งส่วน ใหญ่เป็นบุตรหลานในครอบครัวข้ามชาติ และกลุ่มนักเรียนที่เดินทางจากฝั่งลาวเพื่อเข้ามาเรียนในลักษณะเข้า ไปเยี่ยมกลับ วิธีชีวิตข้ามพรมแดนนี้บีบบังคับให้กลไกการจัดการเรียนการสอนต้องมีความยืดหยุ่นสูง เพื่อ ตอบสนองต่อข้อจำกัดทางกายภาพและภาวะความคาดหวังของผู้ปกครอง ท่ามกลางบริบทดังกล่าว บทบาท ของครูตำรวจตระเวนชายแดน (ครู ตชด.) จึงมีความโดดเด่นในการประสานภารกิจด้านการศึกษาเข้ากับมิติ ความมั่นคงอย่างเป็นเนื้อเดียวในฐานะที่พึ่งหลักของชุมชนชายแดนและตัวกลางเชิงยุทธศาสตร์ ครู ตชด. ได้ใช้ การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมประสานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและลดภาวะความหวาดระแวงใน ระดับฐานราก

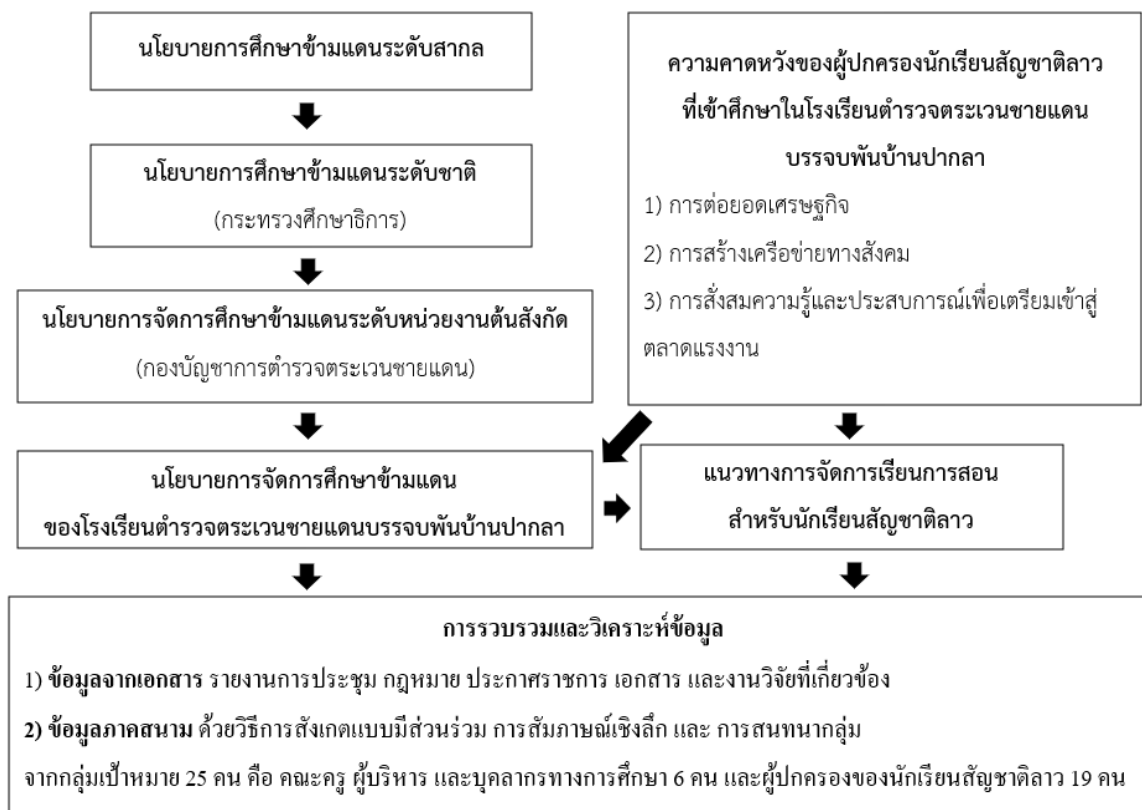
จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนของ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา แนวทางการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน

สัญชาติลาวของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา และความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนสัญชาติลาวที่เข้าศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา การวิจัยชิ้นนี้ไม่เพียงแต่เป็นการบันทึกปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนเท่านั้น หากแต่ช่วยเติมเต็มข้อจำกัดด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาข้ามแดนในบริบทเฉพาะของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ชายแดนไทยลาว ขณะเดียวกันข้อค้นจากพื้นที่จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานกำหนดนโยบายตลอดจนการสร้างแนวทางความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างประเทศในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนสัญชาติลาวของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา
3. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนสัญชาติลาวที่เข้าศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2569) ❖ Vol.6 No.2 (May-August 2026)

5. การตรวจสอบข้อมูล

5.1) ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านตามแหล่งที่มาของข้อมูล (Sources Triangulation) โดยตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูลคือ บุคคล สถานที่ และเวลา หากตรวจสอบแล้วข้อมูลให้ความหมายตรงกัน ถือว่าข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ

5.2) ตรวจสอบด้วยการจำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นและข้อมูลที่เป็นรายละเอียดการอธิบายปรากฏการณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ เริ่มจากการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบมาผ่านการจัดหมวดหมู่ และจัดลำดับอย่างเป็นขั้นตอน จากนั้นดำเนินการพิจารณา วิเคราะห์ และแยกแยะสาระสำคัญของข้อมูลในแต่ละส่วน เพื่อให้เห็นองค์ประกอบและประเด็นหลักที่ปรากฏอย่างชัดเจน ควบคู่กับการตรวจสอบและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเนื้อหา บริบท และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะการดำรงอยู่ กลไกการเปลี่ยนแปลง และพลวัตของปรากฏการณ์ที่อยู่ภายใต้กรอบการศึกษาวิจัย (จุมพล นิมิพานิช, 2551)

ผลการวิจัย

1. นโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพัน

บ้านปากลา

จากการศึกษาพบว่า นโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา มีเป้าหมายหลักเพื่อจัดการศึกษาให้เด็กในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร และเด็กข้ามชาติ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยนโยบายของโรงเรียนมีความสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสากล ระดับชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) และระดับหน่วยงาน (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน) ซึ่งสะท้อนถึงการดำเนินงานที่เชื่อมโยงนโยบายจากระดับมหภาคสู่ระดับปฏิบัติ การโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ความสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนระดับสากล ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (United Nations Convention on the Rights of the Child) ข้อที่ 28 กำหนดให้รัฐภาคีมีพันธกรณีในการรับรองสิทธิของเด็กทุกคนในการเข้าถึงการศึกษา โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้เป็นภาคบังคับและไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพ เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างแพร่หลายและเปิดโอกาสแก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพอย่างทั่วถึง ตลอดจนการดำเนินมาตรการส่งเสริมการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกกลางคัน ในขณะเดียวกันนโยบายของกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการพัฒนาเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กทุกคน โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ เพศ ศาสนา หรือเชื้อชาติ ได้มีนโยบายการสนับสนุนทางการศึกษาให้เด็กมีสิทธิในการมีชีวิตรอดและได้รับการดูแลด้านสุขภาพ สิทธิในการ

พัฒนาทางการศึกษาและโภชนาการที่เหมาะสม สิทธิในการได้รับการคุ้มครองจากการถูกระงับการกระทำทารุณ การค้ามนุษย์ และการใช้แรงงานเด็ก และสิทธิในการมีส่วนร่วมทางสังคมและการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก (United Nations, 1989) นอกจากนี้ แนวทางการจัดการศึกษาขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ภายใต้กรอบการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ได้กำหนดพันธกิจหลัก ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การจัดการศึกษาภาคบังคับที่มีคุณภาพและไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยให้ความสำคัญกับเด็กผู้หญิง เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ และเด็กในสถานการณ์ยากลำบาก รวมถึงการควบคุมและลดอัตราการออกกลางคันของเด็กทุกกลุ่ม (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 1990)

จากนโยบายขององค์กรระดับสากลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาข้ามแดนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพื่นบ้านปากลา โดยมีการจัดการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่บ้านปากลา และหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งนักเรียนสัญชาติไทย และสัญชาติลาว ตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย ชั้นประถมศึกษาตอนต้น จนถึงระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การสนับสนุนการฝึกอาชีพให้นักเรียนเช่น แปรงผัก สาธิตการปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล การสาธิตเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ห้องฝึกปฏิบัติการช่างตัดผม และมีการสนับสนุนการแนะแนวทางการศึกษาให้กับนักเรียนสัญชาติลาวในการนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปต่อยอดในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อในอนาคต ซึ่งนักเรียนบางส่วนได้นำคุณวุฒิระดับประถมศึกษาไปใช้ในการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย

ความสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนในระดับชาติ ก่อนทศวรรษ 1990 ประเทศไทยยังไม่มีนโยบายด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่ใช่สัญชาติไทย เนื่องจากมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้เริ่มเปิดโอกาสให้เด็กที่ไม่ใช่สัญชาติไทยเข้าเรียนในโรงเรียนไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รับรองสิทธิการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาค อย่างไรก็ตาม เด็กที่ไม่ใช่สัญชาติไทยยังเข้าถึงการศึกษาได้จำกัดเนื่องจากปัญหาการขึ้นทะเบียน จนกระทั่งพ.ศ. 2547-2548 กระทรวงศึกษาธิการ และคณะรัฐมนตรีมีนโยบายให้เด็กทุกคนในประเทศไทยเข้าถึงการศึกษาโดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ หรือสถานะทางกฎหมาย ขณะเดียวกัน ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การรับนักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย พ.ศ. 2561 ได้ระบุไว้ว่า ให้สถานศึกษารับเด็กหรือบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยเข้าเรียนตามระเบียบว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนพ.ศ. 2558 โดยให้ตรวจสอบเอกสารทางทะเบียนราษฎรของผู้สมัครเข้าเรียน หากมีเอกสารหรือเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก ให้ดำเนินการตามขั้นตอนปกติ แต่หากไม่มีเอกสารหรือเลขประจำตัว 13 หลัก ให้สถานศึกษาดำเนินการกำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียนในระบบตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้สามารถเข้ารับบริการทางการศึกษาได้จนกว่าจะได้รับการจัดทำทะเบียนราษฎรอย่างถูกต้อง และยังให้สถานศึกษาประสานผู้ปกครองและหน่วยงานทะเบียนที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมเอกสารและขอจัดทำทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัว โดยในกรณีที่ไม่สามารถกำหนดสถานะบุคคลและเลขประจำตัว 13 หลักได้ อาทิ กรณีมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศหรือเดินทางไปกลับบริเวณชายแดนหรือเป็นบุคคลที่ไม่มีตัวตน ให้สถานศึกษากำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียนตามที่ต้นสังกัดกำหนด (G,P หรืออื่นๆ) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ประกาศดังกล่าว

เปิดโอกาสให้สถานศึกษามีบทบาทเชิงรุกในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีข้อจำกัดด้านสถานะทางทะเบียนราษฎร และสัญชาติ โดยกำหนดกลไกที่ยืดหยุ่นในการรับเข้าเรียนศึกษาและการกำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียนชั่วคราว อันช่วยลดอุปสรรคทางกฎหมายและการบริหารจัดการ ส่งผลให้การเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กไม่มี หลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่สัญชาติไทย เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากนโยบายดังกล่าว โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลาได้ดำเนินการขอจัดทำ รหัสประจำตัวผู้เรียนประเภท G เพื่อใช้แทนเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก สำหรับนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติ หรือไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ทั้งนี้ การกำหนดรหัสตัว G มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการ ตรวจสอบข้อมูลผู้เรียนในระบบการศึกษา และเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิด้านการศึกษาให้แก่ นักเรียน กลุ่มดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกับนักเรียนสัญชาติไทย นอกจากนี้ การมีรหัสประจำตัว G ยังเอื้อต่อความต่อเนื่อง ทางการศึกษา โดยเมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะสามารถใช้รหัสดังกล่าวเป็น หลักฐานประกอบการสมัครเข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่งผลให้การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ในระดับที่สูงขึ้นเป็นไปอย่างมีระบบและลดข้อจำกัดด้านสถานะบุคคลของผู้เรียน

ความสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนในระดับหน่วยงาน โรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดน เป็นสถานศึกษาในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีปรัชญา การจัดการศึกษาที่มุ่ง “สร้างภูมิปัญญา พัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมความมั่นคง” อันเป็นแนวทางตาม พระราชดำริของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร โดย กำหนดเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ให้มีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรง มีความ ซื่อสัตย์ เสียสละ และเมตตาผู้อื่น มีความรู้และทักษะทางวิชาการ และการอาชีพที่เป็นรากฐานของการ พึ่งตนเองและพัฒนาท้องถิ่นได้ นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยครูตำรวจตระเวนชายแดนเป็นผู้ถ่ายทอด ความรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้การศึกษาเกิดการพัฒนาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการรักษา ความมั่นคงของชาติ (กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22, 2563) นอกจากกลุ่มนักเรียนสัญชาติไทย แล้ว กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนยังให้ความสำคัญแก่เด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร สัญชาติ ไม่ชัดเจน หรือเป็นเด็กข้ามแดนจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยยึดหลัก การศึกษาเพื่อปวงชน และความเสมอภาค ด้านสิทธิทางการศึกษา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย ควบคู่กับการปรับปรุงแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททาง สังคม วัฒนธรรม และภาษาในพื้นที่ชายแดน

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา ได้ดำเนินการจัดการศึกษาข้ามแดนตาม นโยบายของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โดยเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่ นักเรียนสัญชาติลาวใน พื้นที่ชายแดน การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาได้ออกแบบสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยยึดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นกรอบใน การจัดการศึกษา ทั้งนี้ สถานศึกษาได้ปรับการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม

ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ชายแดน (กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22, 2563)

นโยบายการจัดการศึกษาข้ามแดนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา มีเป้าหมายในการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมให้แก่เด็กในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร และเด็กข้ามชาติ โดยมีความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาข้ามแดนในระดับสากล ระดับชาติ และระดับหน่วยงานอย่างเป็นระบบ โรงเรียนได้นำนโยบายด้านสิทธิเด็กและการศึกษาเพื่อป้องกันมาสู่การปฏิบัติจริง ผ่านการจัดการศึกษาฟรี การฝึกทักษะอาชีพ และการแนะแนวการศึกษาต่อ นอกจากนี้ การใช้รหัสประจำตัวผู้เรียนประเภท G ยังเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและสร้างความต่อเนื่องทางการศึกษาแก่เด็กไม่มีสัญชาติหรือสถานะทางทะเบียนราษฎร ส่งผลให้การจัดการศึกษาข้ามแดนของโรงเรียนมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และสนับสนุนทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของชาติ

2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนสัญชาติลาวของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา เริ่มเปิดรับนักเรียนสัญชาติลาว ในปี พ.ศ. 2563 และมีการรับนักเรียนสัญชาติลาวเพิ่มขึ้นทุกปี จนถึงปัจจุบันในปีการศึกษา 2568 มีนักเรียนสัญชาติลาวรวมทั้งสิ้น 19 คน โดยเงื่อนไขสำคัญในการรับนักเรียนสัญชาติลาวเข้าศึกษาคือ ผู้ปกครองต้องดำเนินการประสานงานและได้รับความยินยอมจากสถานศึกษาที่นักเรียนมีภูมิลำเนาอยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก่อน โดยเมื่อสถานศึกษาฝั่งลาวให้ความเห็นชอบแล้ว จึงจะสามารถส่งนักเรียนเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาฝั่งประเทศไทยได้ ทั้งนี้ แนวปฏิบัติดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของนักเรียน สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างสถานศึกษาทั้งสองประเทศ และส่งเสริมความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาข้ามแดนให้เป็นไปอย่างเป็นระบบและเหมาะสม นอกจากนี้ นโยบายของโรงเรียนยังได้กำหนดช่วงอายุของนักเรียนสัญชาติลาวที่สามารถเข้าศึกษาไว้ระหว่าง 5-7 ปี เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมและมีพื้นฐานที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะด้านภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาหลักในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ หากนักเรียนมีอายุเกินช่วงที่กำหนด มักประสบปัญหาในการเรียนภาษาไทย เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับการใช้ภาษาลาวมาก่อน แม้ภาษาลาวและภาษาไทยจะมีความใกล้เคียงกัน แต่ความแตกต่างด้านโครงสร้างภาษาและการใช้คำศัพท์ก่อให้เกิดความสับสน ส่งผลต่อการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น

ภายหลังการรับนักเรียนสัญชาติลาวเข้าเรียน โรงเรียนต้องแจ้งข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนต่อปลัดอำเภอ เพื่อนำส่งต่อไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการออกเลขประจำตัวผู้เรียนสำหรับใช้ในระบบการศึกษา โดยเลขดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักของกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ เลขประจำตัวผู้เรียนจะขึ้นต้นด้วยอักษร รหัสประจำตัวผู้เรียนประเภท G ซึ่งเป็นเลขที่ระบบ DMC (Data Management Center) กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลและคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของนักเรียน โดยนักเรียนสัญชาติลาวที่เข้าศึกษาในโรงเรียนจะไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนเช่นเดียวกับนักเรียนสัญชาติไทย แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้รับสิทธิพิเศษหรือการสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก โรงเรียนดำเนินนโยบายการจัดการศึกษาโดยยึดหลักความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการปฏิบัติ

ต่อนักเรียนทุกคน โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ นักเรียนทั้งสองกลุ่มจึงได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาในรูปแบบเดียวกัน

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ลักษณะการเข้ามาศึกษาของนักเรียนสัญชาติลาวสามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

- 1) นักเรียนที่พักอาศัยอยู่ภายในหมู่บ้านฝั่งประเทศไทย และเดินทางมาเรียนตามเวลาทำการของโรงเรียน โดยส่วนใหญ่มักเป็นกรณีที่มีบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย มีจำนวน 2 คน
- 2) นักเรียนที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านฝั่งประเทศลาว โดยเดินทางด้วยเรือข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาเพื่อเข้าศึกษาในโรงเรียนช่วงเช้า และเดินทางกลับประเทศต้นทางหลังสิ้นสุดเวลาทำการของโรงเรียน ซึ่งมักเป็นกรณีที่บิดาและมารดามีสัญชาติลาวทั้งสองฝ่าย โดยในกลุ่มนี้มีจำนวนนักเรียน 17 คน

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนสัญชาติลาว โรงเรียนยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอน เป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอน โดยไม่มีการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมเฉพาะสำหรับเด็กนักเรียนสัญชาติลาว ทั้งในด้านการเรียน เกณฑ์การวัดและประเมินผล และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นักเรียนสัญชาติลาวจึงได้รับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเดียวกับนักเรียนสัญชาติไทย เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีหลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กนักเรียนสัญชาติลาว ครูผู้สอนมีการเสริมเนื้อหาเกี่ยวกับมารยาทพื้นฐานและการปรับตัวทางสังคม เช่น มารยาทไทย ทักษะการสื่อสาร การใช้พื้นที่สาธารณะ มารยาทในการรับประทานอาหาร การเป็นผู้มีจิตอาสา ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญของไทย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสัญชาติลาวสามารถปรับตัว และอยู่ร่วมในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทางโรงเรียนมุ่งเน้นกิจกรรม 4 รูปแบบคือ 1) กิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น วันไหว้ครู งานประเพณีสงกรานต์ กิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันเฉลิมพระชนมพรรษา ร.10 2) กิจกรรมวิชาการ เช่น กิจกรรมวันสุนทรภู่ วันภาษาไทย การแข่งขันทักษะทางวิชาการ กิจกรรมสัปดาห์ห้องสมุด กิจกรรมสัปดาห์วิทยาศาสตร์ 3) กิจกรรมส่งเสริมวิชาชีพ เช่น การเพาะปลูกพืชผักตามฤดูกาล การเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ การสาธิตการเลี้ยงหมู กิจกรรมฝึกปฏิบัติการช่างตัดผม 4) กิจกรรมพัฒนาทักษะด้านกีฬา กีฬาสีภายในโรงเรียน ซึ่งนักเรียนสัญชาติลาวได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน นอกจากนี้ในกิจกรรมการประชุมผู้ปกครอง ทางโรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองของนักเรียนสัญชาติลาวเข้าร่วมประชุมเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในอนาคต

3. ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนสัญชาติลาวที่เข้าศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา

จากการเก็บข้อมูลวิจัยในพื้นที่ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์ รวมถึงการติดตามปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้ปกครองและนักเรียนสัญชาติลาว พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนสัญชาติลาวที่เข้าศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลา แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนสัญชาติลาวที่ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบที่บ้านปากลา ผู้ปกครองคาดหวังว่าการศึกษาในฝั่งประเทศไทยจะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานและสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในอนาคต ควบคู่กับการรักษาและต่อยอดเครือข่ายเครือญาติและความสัมพันธ์ข้ามแดนในชุมชนริมโขง นอกจากนี้ ยังมุ่งหวังให้บุตรหลานได้รับองค์ความรู้ ทักษะภาษา ทักษะเทคโนโลยี และประสบการณ์การใช้ชีวิตในบริบทไทย เพื่อเป็นทุนทางสังคมและทุนมนุษย์สำหรับการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อในระยะยาว

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาข้ามแดนสำหรับนักเรียนสัญชาติลาว โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบที่บ้านปากลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาชายแดนเป็นกลไกเชิงสถาบันที่เชื่อมโยงสิทธิเด็ก ความมั่นคงของรัฐ และยุทธศาสตร์ครอบครัวข้ามพรมแดนอย่างซับซ้อน โดยอภิปรายผลใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านนโยบาย มิติด้านการจัดการเรียนการสอน และมิติด้านความคาดหวังของผู้ปกครอง

มิติด้านนโยบาย พบว่าการจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับกรอบสากล ระดับชาติ และระดับหน่วยงาน โดยเฉพาะหลักสิทธิทางการศึกษาตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และแนวคิดการศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งถูกนำไปสู่การปฏิบัติผ่านนโยบายของประเทศไทย เช่น การรับนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย สอดคล้องกับงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) และ Asian Research Center for Migration (2022) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้คือการชี้ให้เห็นบทบาทของความยืดหยุ่นเชิงบริหาร เช่น การใช้รหัส G ที่ช่วยลดข้อจำกัดด้านสถานะบุคคล และทำให้นโยบายเกิดผลจริงในพื้นที่ นอกจากนี้ การดำเนินงานยังสะท้อนแนวคิดการศึกษาเพื่อความมั่นคงควบคู่การพัฒนา และแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ชายแดนไทย - ลาวเป็นพื้นที่เชื่อมต่อทางสังคมมากกว่าพื้นที่ความขัดแย้ง

มิติด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าโรงเรียนใช้หลักสูตรเดียวกันกับนักเรียนไทย สะท้อนความเสมอภาคเชิงโครงสร้างโดยครูปรับวิธีสอนให้เหมาะกับภาษาและวัฒนธรรมของผู้เรียน แสดงถึง ความยืดหยุ่นเชิงวิชาชีพ โดยเฉพาะการสร้างพื้นฐานภาษาไทยในช่วงอายุ 5-7 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานของธีรเดช ฉายอรุณ และคณะ (2565) ขณะเดียวกัน รูปแบบการเรียนแบบไปกลับ สะท้อนลักษณะผู้เรียนที่ดำรงชีวิตในสองสังคมไปพร้อมกัน ตามข้อเสนอของ Cummins (2000) ซึ่งว่า การไม่ส่งเสริมภาษาแม่อย่างเป็นระบบอาจเป็นข้อจำกัดในระยะยาว แม้ภาษาไทยและลาวจะใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนจริงที่นักเรียนสัญชาติลาวมีความสับสนในการใช้คำศัพท์ของทั้งสองภาษา

มิติด้านความคาดหวังของผู้ปกครอง พบว่ามีทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และทุนมนุษย์ โดยมองการศึกษาเป็นการลงทุนเพื่อเพิ่มโอกาสทางอาชีพและสถานะทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Becker (1993) รวมถึงงานของ Portes และ Rumbaut (2001) ที่ชี้ว่าครอบครัวผู้อพยพใช้การศึกษาเพื่อยกระดับชีวิต อย่างไรก็ตาม Hart (2009) เสนอว่าการมองการศึกษาเชิงเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอาจจำกัดมิติการพัฒนาศักยภาพมนุษย์

การจัดการศึกษาข้ามแดนในกรณีศึกษานี้มิใช่เพียงการให้การศึกษา แต่เป็นกลไกที่เชื่อมโยงนโยบายรัฐ ความมั่นคง สิทธิเด็ก และพลวัตครอบครัวข้ามพรมแดน ภายใต้การนำนโยบายจากสากลสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ การออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับนโยบาย และความคาดหวังของผู้ปกครอง นอกจากนี้ความสำเร็จดังกล่าวยังเกิดจากบทบาทของครู ทชด. ในฐานะตัวกลางที่ก่อให้เกิดการบูรณาการภารกิจด้านการศึกษา ความมั่นคง และการพัฒนาชุมชนได้อย่างสมดุล ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่สามารถเป็นต้นแบบแก่พื้นที่ชายแดนอื่นได้ อีกทั้งการศึกษาในพื้นที่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกส่งผ่านทุนทางสังคมข้ามพรมแดนที่ช่วยสร้างความผูกพันและรักษาสายสัมพันธ์เชิงเครือญาติรวมถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเยาวชนสองฝั่งโขง เชื่อมสายเลือดและความทรงจำร่วมของชุมชน ช่วยให้คนรุ่นหลังยังคงรักษาความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ โดยไม่ กลายเป็นคนแปลกหน้าต่อกันภายใต้เส้นแบ่งรัฐชาติสมัยใหม่

อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ศึกษา เนื่องจากมุ่งศึกษากรณีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบรรจบพันบ้านปากลาเพียงแห่งเดียว ซึ่งมีบริบทพื้นที่ชายแดนและการบริหารจัดการในรูปแบบเฉพาะ จึงไม่สามารถอ้างอิงผลการวิจัยไปยังโรงเรียนชายแดนในบริบทอื่นหรือสถานศึกษาสังกัดอื่นได้โดยตรง นอกจากนี้ข้อจำกัดด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่เจาะจงเฉพาะกลุ่มผู้ปกครองและนักเรียนสัญชาติลาวจำนวน 19 คน ในปีการศึกษา 2568 ทำให้ผลการศึกษายังไม่ครอบคลุมพลวัตความคาดหวังหรือยุทธศาสตร์ข้ามพรมแดนของแรงงานข้ามชาติในมิติอื่น ๆ ได้อย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะด้านภาษาไทยและทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนข้ามแดนสัญชาติลาวในเชิงระบบ โดยสร้างเป็นหลักสูตรเฉพาะที่ใช้ในสถานศึกษา
- 1.2 การพัฒนาฐานข้อมูลนักเรียนข้ามชาติแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงาน เพื่อลดข้อจำกัดด้านสถานะบุคคล
- 1.3 สร้างความร่วมมือเชิงนโยบายระดับพื้นที่ระหว่างประเทศไทย - ลาว โดยเฉพาะด้านการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษา ในรายวิชาที่มีความสอดคล้องกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ศึกษาการจัดการศึกษาข้ามแดนในพื้นที่อื่น เช่น ไทย - เมียนมา และไทย - กัมพูชา เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของบริบททางสังคมและนโยบาย
- 2.2 การวิจัยระยะยาว ติดตามนักเรียนสัญชาติลาวหลังจบการศึกษา เพื่อศึกษาว่าสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้จริงหรือไม่ การศึกษาไทยส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายทางสังคมอย่างไร
- 2.3 การวิจัยเชิงนโยบาย ประเมินผลกระทบของนโยบาย เช่น ระบบรหัส G การเปิดรับเด็กไม่มีสัญชาติในมิติประสิทธิภาพและความยั่งยืน รวมถึงผลกระทบในมิติสังคมและการเมืองของไทย

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2569) ❖ Vol.6 No.2 (May-August 2026)

- ธีรเดช ฉายอรุณ, ศุภธิดา ศิริวงศ์, และนุชนารถ นาคขำ. (2565). การเชื่อมโยงการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างไทยและกัมพูชาในกลุ่มเด็กนักเรียนกัมพูชาที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 41(1), 1–21.
- เปรมใจ วังศิริไพศาล. (2551). รูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว: กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1). กระทรวงศึกษาธิการ.
- Asian Research Center for Migration. (2022). *Migrant children's access to education in Thailand: Policy progress and remaining challenges*. Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.
- Becker, G. S. (1993). Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education (3rd ed.). University of Chicago Press.
- Cummins, J. (2000). *Language, power and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Multilingual Matters.
- Hart, C. S. (2009). Quo vadis The capability space and new directions for educational research. *British Journal of Educational Studies*, 57(4), 391–409.
- Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2001). *Legacies: The story of the immigrant second generation*. University of California Press.
- United Nations. (1989). Convention on the Rights of the Child. United Nations.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (1990). *World declaration on education for all and framework for action to meet basic learning needs*. UNESCO.